
Fuster revulsiu

BERNAT JOAN I MARÍ*

És molt possible que Joan Fuster hagi estat l'únic revulsiu autènticament important dins l'arena intel·lectual del País Valencià durant la segona meitat del segle XX. S'ha dit que Fuster visqué una amarga història d'amor amb un país, amb una societat, que ni el volia entendre ni tenia cap intenció d'escoltar-se'l. Potser precisament per aquest motiu li calgué ser "la millor intel·ligència o primer cap de ploma", com ha escrit d'ell n'Enric Sòria.

M'interessa especialment aquesta faceta del Fuster revulsiu perquè és la que més concorda amb allò que caldria esperar d'un intel·lectual en l'àmbit del nostre país, tenint en compte les condicions històriques que ens ha tocat de viure (per sort o per desgràcia).

Joan Fuster, al seu *Diccionari per a ociosos*, desvetlla d'una manera intel·ligent el perquè de

la qüestió catalana, del "problema català", segons l'òptica des d'on es tracti. Fuster distingeix, tot fent tipologies de pobles, entre pobles excel·lits i pobles frustrats. Els pobles excel·lits, és clar, són aquells que gaudeixen de plena normalitat nacional, que estan autocentrats i que poden decidir sobre ells mateixos sense més interferències exteriors de les que són normals en un món tan interconnectat com el nostre. El grup dels pobles frustrats, al seu torn, es troba format per aquelles societats que han acabat perdent la pròpia consciència nacional i els trets d'identitat que la formaven. En aquest sentit, per exemple, podem parlar de Noruega, França o Polònia com de pobles excel·lits, mentre que Occitània o Dalmàcia serien, clarament, pobles frustrats.

Hi ha, però, tot un seguit de nacions que queden en una zona intermèdia entre aquestes dues tipologies. Nacions que sense ser pobles excel·lits, perquè no compten amb estat propi, ni estan autocentrats, ni poden decidir sobre ells mateixos, tampoc no es pot dir que siguin pobles frustrats, perquè conserven una certa consciència nacional —minoritària, o, fins i tot, majoritària— trets identificadors (com ara la llengua, sens dubte el més important de tots), etc. I, en aquest context, es poden definir el que podríem anomenar "situacions nacionals encara no resoltes".

Tractar qüestions d'aquest tipus, valgui com a exemple la precedent, perquè probablement és avui dia la que més (pre)ocupats ens té, requereix

tota una sèrie de característiques, que difícilment es poden trobar conjuntades en una sola persona. Cal vocació de dir la veritat encara que aquesta resulti molesta (la por constitueix una gran adversària de la intel·ligència, i les ganes de quedar bé amb tothom, també). Es necessita coratge, que permeti enfrontar-se en solitari a una intel·lectualitat i a una societat poc preparades per assimilar unes determinades teories. I cal, sobretot, honestedat, amb un mateix i amb la pròpia gent.

Joan Fuster reuneix totes aquestes característiques. Per això se'l critica i se l'elogia, és cremat a les falles i és escoltat embadalidament en llargues i sucoses tertúlies, és lloat i denigrat, en el context d'una societat canviant, ço és, en crisi. Dins aquesta crisi, Fuster fa un paper difícilíssim i extraordinàriament meritori: el de revulsiu.

* Professor d'Ensenyament Secundari.